

RUSYA FEDERASYONU

KURU MEYVE PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU

Tarih: Mayıs 2026

Raporu Hazırlayan: Kazan Ticaret Ataşeliği

İÇİNDEKİLER

1. Ülke Pazarında Gıda Sektörü	1
2. Rusya Federasyonu'nun Paketli Gıda Sektörde Dış Ticareti	1
2.1. Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke	1
2.2. Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke	2
2.3. Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonunun Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler	2
2.4. Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler	3
3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar).....	3
3.1. Kuru Meyve Sektöründe Ülkemizin Rusya Federasyonu'na İhracatı (1.000 \$)	3
3.2. Paketli Gıda Sektöründe Ülkemizin Rusya Federasyonu'na İhracatı (ton)	4
4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş.....	4
4.1. Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nda Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı	4
4.1.1. İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK'lar ve İletişim Bilgileri	5
4.1.2. İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar	6
4.2. Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler	6
4.3. Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?	8
4.4. Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri	8
4.5. Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler	8
4.6. Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi	9
4.7. Sektörde Etiketleme	9
4.8. Lojistik ve Dağıtım Kanalları (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.) 10	
4.9. E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)	10
4.9.1. Ülkedeki Pazaryerleri.....	10
4.9.2. Özel Günler, Bayramlar v.b.....	13
4.9.3. E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri.....	13
4.9.4. E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)	13
4.10. Tanıtım ve Pazarlama	14
4.11. Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti dumping vergisi v.b.)	14
4.12. Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller	15

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar	16
6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Zorluklar ve Öneriler	16
7. Genel Değerlendirme	17
8. Yararlı Adresler ve Kaynakça	17

1. Ülke Pazarında Gıda Sektörü

2025 yılında Rusya Federasyonunun cari fiyatlarla milli geliri 213,5 trilyon ruble (2,6 trilyon dolar) olarak gerçekleşmiş olup gıda ve içecek üretiminin toplam hacmi 15 trilyon rubleye (180,3 milyar dolar) ulaşmıştır. ¹

2. Rusya Federasyonu'nun Paketli Gıda Sektörde Dış Ticareti

Kuru meyve sektörü için hazırlanan rapor kapsamında aşağıda yer alan dış ticaret istatistik tablolarında baz alınan Gümrük Tarife Pozisyonları (GTP): 0801.11 kurutulmuş Hindistan cevizi, 0804.10 hurma, 0804.20 incir, 0806.20 üzüm, 08.13 kurutulmuş meyveler, 08.14 Turuncgillerin veya kavunların kabuklarıdır (taze, dondurulmuş, kurutulmuş veya salamura).

2.1.Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Ülke Adı	2024			2025		
	İthalat Değeri (Bin \$)	İthalat Miktar (Ton)	Oran % (İthalat Değeri/Toplam İthalat)	İthalat Değeri (Bin \$)	İthalat Miktar (Ton)	Oran % (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1 Türkiye	30.122	8.224	14%	28.653	6.133	22%
2 Filipinler	15.568	8.897	7%	27.906	8.450	22%
3 Endonezya	17.473	9.513	8%	18.913	6.444	15%
4 Kırgızistan	14.511	3.407	7%	10.998	1.853	9%
5 Çin	7.201	1.779	3%	9.246	1.519	7%
6 Şili	7.907	3.195	4%	6.698	2.087	5%
7 Suudi Arabistan	1.980	955	1%	4.258	2.060	3%
8 Sırbistan	2.179	192	1%	3.788	262	3%
9 Azerbaycan	4.957	1.698	2%	3.747	1.269	3%
10 Kazakistan	3.697	19.233	2%	3.433	17.702	3%
İlk 10 Ülke Toplam	105.595	57.093	48%	117.640	47.779	92%
Genel Toplam	218.331	102.761	100%	128.372	53.432	100%

Kaynak: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

¹ 2025 yılı için Dolar 83,2 Ruble olarak alınmıştır

2.2.Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

Ülke Adı	2024			2025		
	İhracat Değeri (Bin \$)	İhracat Miktar (Ton)	Oran % (İhracat Değeri/Toplam İhracat)	İhracat Değeri (Bin \$)	İhracat Miktar (Ton)	Oran % (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1 Kazakistan	1.193	1.449	44%	1.363	513	70%
2 Azerbaycan	304	130	11%	293	156	15%
3 Kırgızistan	57	25	2%	73	22	4%
4 Moğolistan	187	139	7%	71	50	4%
5 Sırbistan	0	0	0,0%	67	2	3%
6 Hindistan	0	0	0%	42	26	2%
7 ABD	8	3	0%	18	5	1%
8 Gürcistan	21	10	0,8%	14	10	1%
9 Fransa	2	0	0,1%	4	1	0%
10 Güney Kore	0	0	0,0%	3	0	0%
İlk 10 Ülke Toplam	1.772	1.756	64,7%	1.948	785	100%
Genel Toplam	2.740	2.083	100%	1.953	786	100%

Kaynak: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

2.3.Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun Altılı Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	İthalat Değeri (Bin \$) 2025	Türkiyeden İthalatı (Bin\$) 2025	Türkiyeden İthalatının Payı
0801.11	Kurutulmuş Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi	47.640	0	0%
0813.40	Diğer meyveler (kurutulmuş)	22.365	161	0,7%
0804.20	Taze veya kuru incir	17.742	14.290	81%
0806.20	Kurutulmuş üzümler	11.013	5.871	53,3%
0813.10	Kurutulmuş kayısı	8.448	7.777	92,1%
0813.20	Kurutulmuş erik	8.291	216	2,6%
0804.10	Hurma	6.218	0	0%
0813.30	Kurutulmuş elma	4.414	150	3%
0813.50	Kurutulmuş meyvaların karışımları	1.382	0	0,0%
0814.00	Turuncgillerin veya kavunların kabukları (taze, dondurulmuş, kurutulmuş veya salamura)	859	161	19%
İlk 10 Ürün Toplam		128.372	28.626	22%
Genel Toplam		128.372	28.653	22%

Kaynak: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

2.4.Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nun Altılı Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	İhracat Değeri (Bin \$) 2025	Türkiye'ye İhracatı (Bin\$) 2025	Türkiye'ye İhracatın Payı
0813.40	Diğer meyveler (kurutulmuş)	653	0	0,0%
0806.20	Kurutulmuş üzümler	372	0	0,0%
0801.11	Kurutulmuş Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi	355	0	0,0%
0813.50	Kurutulmuş meyvaların karışımları	291	0	0,0%
0804.10	Hurma	97	0	0,0%
0813.30	Kurutulmuş elma	54	0	0,0%
0813.10	Kurutulmuş kayısı	53	0	0,0%
0813.20	Kurutulmuş erik	53	0	0,0%
0814.00	Turunçgillerin veya kavunların kabukları (taze, dondurulmuş,kurutulmuş veya salamura)	14	0	0,0%
0804.20	Taze veya kuru incir	11	0	0,0%
Toplam		1.953	0	0,0%
Genel Toplam		1.953	0	0,0%

Kaynak: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

3.1.Kuru Meyve Sektöründe Ülkemizin Rusya Federasyonu'na İhracatı (1.000 \$)

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	2023	2024	2025	
1	0804.20	Taze veya kuru incir	8.589	10.025	14.290
2	0813.10	Kurutulmuş kayısı	22.052	14.164	7.777
3	0806.20	Kurutulmuş üzümler	3.945	4.836	5.871
4	0813.20	Kurutulmuş erik	303	108	216
5	0813.40	Diğer meyveler (kurutulmuş)	494	406	161
6	0814.00	Turunçgillerin veya kavunların kabukları (taze, dondurulmuş,kurutulmuş veya salamura)	141	165	161
7	0813.30	Kurutulmuş elma	272	268	150
8	0804.10	Hurma	126	125	27
9	0801.11	Kurutulmuş Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi	0	0	0
10	0813.50	Kurutulmuş meyvaların karışımları	28	25	0
İlk 10 Ürün Toplam		35.950	30.122	28.653	

Kaynak: <https://www.trademap.org/Index.aspx>

3.2.Paketli Gıda Sektöründe Ülkemizin Rusya Federasyonu'na İhracatı (ton)

Gümrük Tarife Kodu	Ürün Adı	2023	2024	2025	
1	0804.20	Taze veya kuru incir	3.247	3.478	3.183
2	0813.10	Kurutulmuş kayısı	4.231	2.663	1.353
3	0806.20	Kurutulmuş üzümler	2.066	1.702	1.341
4	0813.30	Kurutulmuş elma	171	193	111
5	0814.00	Turunçgillerin veya kavunların kabukları (taze, dondurulmuş, kurutulmuş veya salamura)	79	91	71
6	0813.20	Kurutulmuş erik	65	31	56
7	0804.10	Hurma	59	20	10
8	0813.40	Diğer meyveler (kurutulmuş)	60	42	8
9	0801.11	Kurutulmuş Hindistan cevizi, Brezilya cevizi ve Kaju cevizi	0	0	0
10	0813.50	Kurutulmuş meyvaların karışımları	4	4	0
İlk 10 Ürün Toplam		9.982	8.224	6.133	

Kaynak: <https://www.trademapp.org/Index.aspx>

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1.Kuru Meyve Sektöründe Rusya Federasyonu'nda Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Perakende ticaret hacmi 2025 yılında 61,3 trilyon ruble olarak gerçekleşmiş olup %9,9 artış gösterirken 2025 yılında toptan ticaret hacmi 158.785 milyar ruble olarak gerçekleşmiş ve 2024 yılına kıyasla %0,2 artış kaydetmiştir.

Tablo 2: Toptan Ticaret Hacminin Yapısı (Oran,%)

Sektör	Aralık 2025 (%)	Aralık 2024 (%)
Tarımsal ham madde ve canlı hayvan ticareti	3,4	3,3
Gıda ürünleri, içecekler ve tütün ürünleri ticareti	22,8	22,7
A) Et ve et ürünleri	2,6	2,5
B) Süt ürünleri, yumurtalar ve gıda yağları ve yağlar	2,5	2,8
C) İçecekler	6,4	5,9
D) Tütün ürünleri	3,8	4,4

Kaynak: https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/Dok_01-2025.htm

Kuru meyve üreticileri ürünlerini tüketicilere ulaştırmak için toptancı, süpermarket ve online perakendeciler gibi satış noktalarına ihtiyaç duyarlar. Süpermarketlerin ise üreticiler ile tüketicileri buluşturarak tüketim mallarını son kullanıcıya ulaştırarak, toptan ve perakende satmak üzere tasarlanmış mağazalar olduğu göz önüne alındığında kuru meyve üreticileri için önemli bir pazar olduğu değerlendirilmektedir. Rusya'daki en büyük süpermarket zincirleri Tablo 3'te gösterilmekte

olup ihracatçı firmalarımız “Ürün Tedariki Başvuru Sayfası” sütununda yer alan link aracılığıyla ürünlerini süpermarket zincirlerine tanıtabilirler.

Aşağıda yer alan süpermarketlere ürün tedarik etmek isteyen firmalarımızın başta internet sayfaları olmak üzere, Rus pazarına özel Rusça katalog yapmaları ve Rusça bilen personel istihdam etmelerinin oldukça önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 3: Rusya’daki En büyük Süpermarket Zincirleri ve Ürün Tedariki Başvuru Sayfası

Market adı	Gelir (Milyon ruble)	Mail	Telefon	Site	Ürün Tedariki Başvuru Sayfası
Pyateroçka	3.440.848	import_fv@x5.ru direct_import@x5.ru	8-800-555-55-05	https://5ka.ru/	https://www.x5.ru/ru/suppliers/
Magnit	3.050.026	info@magnit.ru	8 800 707 68 88	https://magnit.ru/	https://b2b.magnit.ru/
Perekrestok	1.038.647	x5club@x5.ru	8 800 200-95-55	<a href="https://www.perekr
estok.ru/">https://www.perekr estok.ru/	https://www.x5.ru/ru/suppliers/
Vksu Vill	358.632	zakupka@vkusvill.ru	8 800 550-86-02	https://vkusvill.ru/	https://vkusvill.ru/proizvoditelyam/
Fix Price	313.132	info@fix-price.ru	8 495 902-50-00	<a href="https://www.b2b-
fix-price.ru/">https://www.b2b- fix-price.ru/	https://fix-price.com/partners
Metro	260.298	info@metro.com.ru	8-800-700-10-77	<a href="https://www.metro-
cc.ru/">https://www.metro- cc.ru/	<a href="https://www.metro-
cc.ru/services/sotrudnichestvo/postavschik
am">https://www.metro- cc.ru/services/sotrudnichestvo/postavschik am
Diksi	216.000	corporate@hq.dixy.ru	8 800 101 10 01	https://dixy.ru/	<a href="https://dixy.ru/group/partners/indicators-
for-suppliers/">https://dixy.ru/group/partners/indicators- for-suppliers/
Yarçe	168.347	feedback@ya-retail.ru	8 800 250 44 44	<a href="https://xn--
e1avv4a.xn--p1ai/">https://xn-- e1avv4a.xn--p1ai/	<a href="https://zakupkiyarçe.ru/suppliers/docume
nts/">https://zakupkiyarçe.ru/suppliers/docume nts/
Verniy	154.390	info@msk.ivoin.ru	8.499.755.000	<a href="https://www.verno-
info.ru">https://www.verno- info.ru	https://www.verno-info.ru/suppliers
Okay	147.902	purchase.all@okmarket.ru	8 495 970 00 08	<a href="https://www.okmark
et.ru/">https://www.okmark et.ru/	<a href="https://www.okmarket.ru/partners/provide
rs/">https://www.okmarket.ru/partners/provide rs/
Eurospar	136.347	office@spar-nn.ru	8 800 500 13 29	https://myspar.ru/	<a href="https://myspar.ru/info/informatsiya-ob-
usloviyakh-otbora-kontragentov-
sushchestvennye-usloviya-dogovora-
postavki/">https://myspar.ru/info/informatsiya-ob- usloviyakh-otbora-kontragentov- sushchestvennye-usloviya-dogovora- postavki/
MariaRa	127.592	pro252@maria-ra.ru	88.001.000.810	<a href="https://www.maria-
ra.ru/">https://www.maria- ra.ru/	https://corp.maria-ra.ru/partners/
Samberi	120.966	shop@samberi.com	8 800 444 8 800	<a href="https://shop.samberi
.com/">https://shop.samberi .com/	https://samberi.com/suppliers/
Nahodka	81.345	hello@nahodka.market	8 800 600-96-69	<a href="https://nahodka-
magazin.ru/">https://nahodka- magazin.ru/	<a href="https://nahodka-
magazin.ru/partnyoram/postavschikam/">https://nahodka- magazin.ru/partnyoram/postavschikam/
Monetka	32.000	office@monetka.ru	8 343 216 19 70	<a href="https://www.monet
ka.ru/">https://www.monet ka.ru/	<a href="https://www.monetka.ru/article/postavschik
kam">https://www.monetka.ru/article/postavschik kam

4.1.1. İlgili Oda/Birlik/Dernek/STK’lar ve İletişim Bilgileri

Rusya’da mesleki örgütlere, ticaret ve sanayi odalarına üyelik zorunluluğu bulunmamakla birlikte bölge ya da şehirlere göre ihracatçı birlikleri de bulunmamaktadır. Bu çerçevede Rusya’da gerek üretici gerekse ithalatçı veri tabanlarına sağlıklı bir şekilde ulaşılması zor olsa da firmalarımızın ticaret yaptığı ülkelerdeki ticaret odalarından ticaret hayatına ilişkin bilgi alma, belge talep etme gibi taleplerinin olması durumunda <https://org.tpprf.ru/chambers/> adresinden bağlı buldukları ticaret odasının iletişim bilgilerini temin edebilirler.

Bununla birlikte Rusya’da gıda sektörü genelinde ve farklı alt sektörlerinde faaliyet gösteren federasyonlar ve derneklerle aşağıda yer alan linklerden iletişim kurmak mümkündür (Tablo 4).

Tablo 4: Rusya Federasyonu Kuru Meyve Sektöründe Yer Alan Bazı Birlikler

Birlik Adı	İnternet Adresi
Meyve ve Sebze Ürünleri İthalatçıları Derneği	https://a-ipp.ru/
Perakende Şirketleri Birliği	https://www.acort.ru/
Gıda Üreticileri ve Tedarikçileri Birliği	https://rusprodsouz.ru/
Meyve ve Orman Meyveleri Birliği	https://berry-union.com/
Meyve ve Sebze Üreticileri Birliği	https://ovoshnoysouz.ru/

4.1.2. İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Rusya gıda sektöründe faaliyet gösteren firmalara <https://www.testfirm.ru> internet sitesinden ürünün NACE kodu girilerek ürün kodu girilerek erişmek mümkündür. Örneğin;

- 47.21 NACE kodu girilerek (https://www.testfirm.ru/rating/47_21/) Meyve ve sebzelerin perakende ticareti yapan firmaların listesi,
- 46.31 NACE kodu girilerek (https://www.testfirm.ru/rating/46_31/) Meyve ve sebzelerin toptan ticaretini yapan firmaların listesine erişmek mümkündür

Bununla birlikte, Bakanlığımızın Moskova’da Ticaret Müşavirliği, Petersburg, Tataristan Cumhuriyeti ve Krasnodar’da ise Ticaret Ataşeliği bulunmaktadır. Bu kapsamda T.C. Ticaret Bakanlığı, ihracatçı firmalarımızın taleplerinin ortak bir platform üzerinden etkin bir şekilde takip edilerek cevaplandırılmasını teminen “Müşavire Danışın” sistemi uygulamaya koymuştur. İthalatçı firma bilgileri ile diğer konulara ilişkin firma taleplerinin, Ticaret Bakanlığımızın “Müşavire Danışın” sistemi (<https://musaviredanisin.ticaret.gov.tr/>) marifetiyle iletilmesi durumunda Rusya’daki Müşavirlik ve Ataşeliklerin veri tabanında bulunan Rus ithalatçı firmalarının iletilmesi mümkündür. Ancak, “Müşavire Danışın” sistemi üzerinden ithalatçı firma bilgilerine ilişkin ihracatçı firmalarımızın liste taleplerinde, Rusya Federasyonu’na yönelik ihracata konu edilmesi planlanan ürünlerin gümrük tarife pozisyonu ve madde tanımı bilgilerine yer verilmesi büyük önem arz etmektedir.

4.2.Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Rusya’nın üçüncü ülkelerden gerçekleştireceği ithalatta ürünlerin kalite ve güvenliğinin kendi kanunlarına uygun şekilde teyit edilmesini ve ithal ürünlerin ülkeye girişinde birtakım vergi vb. yükümlülükleri yerine getirilmesini ihracatçıdan/ithalatçıdan talep eder.

Uygunluk değerlendirmesi, pazar öncesi aşamada yapılmakta ve hem üreticiler (tedarikçiler) hem de üreticilerden (tedarikçiler) bağımsız olarak üçüncü kişiler tarafından yaptırılabilir. Rusya’da ürün sertifikalandırması, ürünün kalitesinin onaylanmasının resmi şekillerinden biridir. Rusya’da en fazla talep edilen ürün sertifikalar/belgeler şu şekilde sıralanmaktadır.

- GOST R (ГОСТ Р) Uygunluk Sertifikası
- Gümrük Birliği Uygunluk Sertifikası
- GOST R (ГОСТ Р) Uygunluk Beyanı
- Gümrük Birliği Uygunluk Beyanı
- Devlet Kaydı Belgesi
- Yangın Emniyeti Belgesi

- Muafiyet Mektubu

Ürün sertifikalandırma farklı süreçleri olan gönüllü ve zorunlu sertifikalanma olmak üzere iki temel sistemden oluşmaktadır. **Gönüllü Sertifikalama**, başvuranın inisiyatifi ile gerçekleşirken söz konusu uygunluk onay formu üretici ve satıcı isteklerine göre veya siparişe uygun olarak yapılmaktadır. Ürünün zorunlu sertifikalandırmaya tabi olmaması durumunda, uygunluk beyannamesi düzenlenebilir. **Zorunlu sertifikalamaya** tabi olan ürünler için ise gümrükleme sürecinde, gümrük beyannamesi ile birlikte zorunlu uygunluk sertifikası ve bazı durumlarda devlet kaydı belgesi ibraz edilmektedir. Herhangi bir ürün için uygunluk sertifikasının gerekli olup olmadığı uygunluk sertifikasının zorunlu olduğu ürün listesine bakılarak öğrenilmektedir.

- **GOST R (FOCT P) Uygunluk Sertifikası:** Rusya’da belirli ürünlerin kalite ve güvenlik standartlarına uygunluğunu gösteren resmi bir belgedir. Ürünün, ilgili teknik düzenlemelere uygun olarak test edildiğini ve onaylandığını belirtir. EAC Uygunluk Sertifikası ve EAC Uygunluk Beyanının teknik düzenleme sistematığına girmesiyle beraber, Rusya’da eskiden kullanılmakta olan GOST Sistemi gönüllülük esasıyla uygulanmaya devam etmektedir.
- **Gümrük Birliği Uygunluk Sertifikası (EAC):** Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU) ülkelerinde ürünlerin teknik düzenlemelere uygunluğunu kanıtlayan belgedir. Ürünün birlik içerisinde pazarda serbestçe dolaşabilmesini sağlar.
- **GOST R (FOCT P): Uygunluk Beyanı:** Üreticinin ürününün GOST standartlarına uygun olduğunu beyan ettiği resmi bir belgedir. Sertifikaya göre daha basit ve genellikle düşük riskli ürünler için kullanılır.
- **Gümrük Birliği Uygunluk Beyanı (EAC):** Üretici ya da ithalatçı tarafından imzalanan ve ürünün Avrasya Ekonomik Birliği (EAEU) teknik yönetmeliklerine uygunluğunu taahhüt eden beyandır. Ürünlerin EAEU pazarına sunulabilmesi için gereklidir.
- **Devlet Kaydı Belgesi:** Sağlık, hijyen veya çevre güvenliği açısından değerlendirme gerektiren ürünler için düzenlenen resmi kayıttır. Özellikle kozmetik, temizlik ürünleri ve gıda takviyeleri için zorunludur.
- **Yangın Emniyeti Belgesi:** Ürünün yangın güvenliği standartlarına uygun olduğunu gösteren belgedir. Yangına karşı dayanıklılığı önemli olan ürünlerin satış ve kullanımında zorunludur.
- **Muafiyet Mektubu:** Ürünün kapsamı gönüllü sertifikalama sürecinde de olsa yine Rusya’da EAC belgesi vermeye yetkili olan şirketlerden “Muafiyet Mektubu” talep edilebilmektedir. Ürünün EAEU teknik yönetmelikleri kapsamında olmadığını ve EAC belgesi gerekmediğini belirtir. Rusya/EAEU gümrüklerinde sorun yaşamamak için tercih edilir.

Gümrük kanununa göre örneğin Türkiye’de yerleşik bir üretici firmamız, Rusya, Kazakistan Belarus, Ermenistan ve Kırgızistan’da yerel bir firma belirtmesi gerekmektedir. Yani **EAC Sertifikası** doğrudan üretici adına verilemez. **EAC Gümrük Deklarasyonu** için de aynı şekilde **EAC Sertifikası** sisteminde olduğu gibi üye ülkelerin herhangi birinde resmi olarak kayıtlı bir “Temsilci Firma” gerekmektedir. EAC sertifikası alınması durumunda genellikle devlet kaydı belgesi ve GOST R sertifikası gibi belgelerin alınmasına gerek bulunmamaktadır. Hazırlanan deklarasyon Rosakreditasyon sistemine işlenir.

Rusya’da pazara giriş için zorunlu belgelerin takibini sağlayan ve gerekli olan belgelerin temini konusunda hizmet veren Türkiye’de yerleşik kurumsal şirketler yer almakta olup Rusya pazarına girmek isteyen ihracatçılarımızın söz konusu şirketlerle iletişime geçmesinde fayda olduğu değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, T.C. Ticaret Bakanlığının “5973 Sayılı İhracat Destekleri Hakkında Kararı” kapsamında pazara girişte zorunlu olan ve/veya avantaj sağlayan test/analiz raporlarına ilişkin giderler desteklenmektedir. Söz konusu destekten faydalanmak ve desteğe ilişkin bilgi almak için <https://ticaret.gov.tr/data/63341ce713b8769ec0647ebe/Pazara%20Giri%C5%9F%20Belgesi%20Deste%C4%9Fine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Genelge.pdf> adresi ziyaret edilebilir. Rusya Federasyonu Bakanlığımız tarafından hedef ülke statüsünde yer almakta olup destek oranı %70’dir.

4.3.Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Sektöre ilişkin sevk öncesi inceleme zorunluluğu bulunmamakta olup ülke ve sektörlerle ilişkin sevk öncesi inceleme bulunup bulunmadığının T.C. Ticaret Bakanlığı Ticarete Teknik Engeller Bilgi ve Bildirim Merkezi’nin web sitesinden incelenmesi mümkündür.

4.4.Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Rusya Federasyonu’nda gıda sektörüne ilişkin birçok fuar bulunmaktadır. Fuarların takibi için <https://expomap.ru/> sitesi ziyaret edilebilir. Ardından aramada «ТЕМАТИКА» (KONU) bölümünde «АПК И ПИЩЕВАЯ ИНДУСТРИЯ», «ПРОДУКТЫ ПИТАНИЯ» (“TARIM ENDÜSTRİSİ” ve “GIDA ÜRÜNLERİ”), «МЕСТО» “YER” bölümünde «МОСКВА, САНКТ-ПЕТЕРБУРГ, КАЗАНЬ, КРАСНОДАР» (“MOSKOVA, ST. PETERSBURG, KAZAN, KRASNODAR”), «ПЕРИОД» “DÖNEM” bölümünde gerekli tarihler seçmeli ve “ARA” düğmesine tıklamalısınız.

Rusya’da gıda sektörüne ilişkin düzenlenen önemli fuarlar ve dönemlerine ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 5: Rusya’da Düzenlenen Önemli Gıda Fuarları

Fuar	Şehir	Konu	Dönem	Site
Prodexpo	Moskova	Gıda	Mart	https://www.prod-expo.ru/
GOTOVO	Moskova	Hazır gıda	Mart	https://gotovo-expo.ru/
Interfood Krasnodar	Krasnodar	Gıda	Nisan	https://inter-food.su/ru-RU/
FoodTech Krasnodar	Krasnodar	Gıda malzemeleri	Nisan	https://www.foodtech-krasnodar.ru/
World Food	Moskova	Gıda	Eylül	https://world-food.ru/ru/
Peterfood	St. Petersburg	Gıda	Kasım	https://peterfood.ru/

T.C. Ticaret Bakanlığının “5973 Sayılı İhracat Destekleri Hakkında Kararı” kapsamında yurtdışında düzenlenen fuarları desteklemektedir. Bakanlığımızın destek kapsamına aldığı milli katılım ve bireysel katılımı desteklenen fuarlara ilişkin listelere <https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar/2024-ve-2025-yilinda-destek-kapsamina-alinan-yurtdisi-fuarlar> internet adresinden erişmek mümkün olup Yurt Dışı fuar desteklerine ilişkin genelgeye ve detaylı bilgiye <https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/5973-sayili-ihracat-destekleri-hakkinda-karara-iliskin-genelgeler/yurt-disi-ve-yurt-ici-fuar-destekleri> internet adresinden erişmek mümkündür. Rusya Federasyonu Bakanlığımız tarafından hedef ülke statüsünde yer almakta olup destek oranı %70’dir.

4.5.Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Rusya’da gerçekleşen kamu ihalelerine ilişkin duyuruların yer aldığı internet adreslerine ilişkin bilgilere <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/rusya-federasyonu/faydali-linkler/ulke-kamu-kurum-ve-meslek-kuruluslari> internet adresinden erişmek mümkündür.

4.6. Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Rusya Federasyonu 2011 yılında BDT ülkeleri Serbest Ticaret Alanı Anlaşması'nı imzalamıştır (Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova Cumhuriyeti ve Tacikistan). Özbekistan 2013 yılında Anlaşma üzerine ayrı bir protokol imzalamıştır. Ukrayna 2016 yılında anlaşmadan çıkmıştır.² Ayrıca Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği (Belarus, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya) çerçevesinde imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşması bulunmaktadır. Avrasya Birliği'nin Serbest Ticaret Anlaşması BDT Ticaret Alanı Anlaşması'na göre farklıdır. Avrasya Birliği'nin Serbest Ticaret Anlaşması çerçevesinde ürün sertifikasyonunda aynı şartlar, tek tip gümrük mevzuatı ve üçüncü ülkelere aynı gümrük vergiler ve diğer ticaret düzenlemeler uygulanmaktadır. Bununla birlikte Rusya'nın Vietnam, Sırbistan ve İran ile de Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır. Diğer taraftan ise İsrail, Singapur, Mısır, Hindistan, Türkiye ve Kore ile müzakereler yürütülmüş ancak somut bir anlaşma henüz sağlanmamıştır³.

25 Mayıs 2026 tarihinde Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin, "Avrasya Ekonomik Birliği ve üye devletleri ile bir tarafta, diğer tarafta Endonezya Cumhuriyeti arasında Serbest Ticaret Anlaşmasının onaylanmasına ilişkin" Federal Yasayı imzalamıştır.⁴

4.7. Sektörde Etiketleme

Rusya Federasyonu (RF)'nda kayıt dışılığın azaltılması ve tüketici refahı da gözetilerek eşit rekabet koşullarının tesisinin sağlanması amacıyla dijital ekonomiye geçişin bir parçası olarak; tüm ithal ürünlerin, "QR" kodlarıyla etiketlenerek ülkeye girişinden nihai tüketiciye ulaşıncaya kadarki sürecinin izlenebilmesi amacıyla "Birleşik Ürün Etiketleme ve Takip Sistemi" ihdas edilmiştir. Söz konusu ürünlerin transit ticareti ve geçici ithalatı ise kapsam dışında tutulmaktadır.

Söz konusu etikette, 14 Haneli ürün kodu, 13 haneli ürün için özelleştirilmiş seri numarası, tüketim ve üretim tarihleri ile dört haneli teyit kodu bulunmaktadır. Hazırlanan etiket tüketiciler tarafından akıllı telefonlarda uygulamalar aracılığıyla okutturularak ürünün bilgilerine erişilebilmektedir.

Sisteme işletmeler tarafından kaydolunması için Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı tarafından akredite edilen merkezlerden temin edilen e-imzalar ile ilgili yazılımın indirilmesi ve <https://markirovka.crpt.ru/register> bağlantı adresinden kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Zorunlu etiketleme uygulamasına tabi ürünlerin etiketlenmeden satışa sunulması durumunda ürün cinsi ve ihlali gerçekleştiren gerçek ya da tüzel kişi olmasına bağlı olarak para cezası, müsadere, hapis cezası gibi müeyyideler uygulanmaktadır.

Ülkemizin RF'ye ihracatında önemli yer tutan muhtelif ürünlerde etiketleme sistemi uygulanmaya başlanmış ya da sistemin uygulanmasına yönelik süreç devam etmektedir.

Ürünlerin zorunlu tanımlanmasını içeren etiketleme işleminin, eşyanın gümrüklenmesi öncesinde tercihen üretim tesislerinde veya Rusya'da, gümrükleme işleminden önce depolarda tamamlanması gerekmektedir. Etiketlemede sorumluluk ithalatçıya ait olup, etiket veya barkod bilgilerinin üreticilere ithalatçılar tarafından ulaştırılması gerekmektedir.

Ancak her ne kadar sorumluluk ithalatçıya ait olsa da ithalatçı firma etiketleme işleminin barkodlar alındıktan sonra genellikle ihracatçının üretim tesisinde gerçekleşmesini ihracatçıdan istemektedir. Bu çerçevede, ihracatçılarımızın ithalatçı firma ile koordine içerisinde çalışması oldukça önemlidir.

² <https://www.rbc.ru/politics/16/12/2015/567178fe9a7947944e73b0a4>

³ https://economy.gov.ru/material/departments/d11/soglasheniya_o_svobodnoy_torgovle/

⁴ <http://kremlin.ru/acts/news/79844>

Kuru meyve sektöründe zorunlu etiketlemeye tabi olmayıp ⁵zorunlu etiketleme uygulamasına tabi ürünlerin listesi Moskova Ticaret Müşavirliğimiz tarafından düzenli olarak güncellenmektedir. Hangi ürünlerin zorunlu etiketlemeye tabi olduğuna ilişkin listelere ve etkilemeye ilişkin ayrıntılı bilgiye Moskova Ticaret Müşavirliğimiz tarafından hazırlanan “ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/Etiketleme Uygulaması Bilgi Notu.pdf” adresinden ulaşmak mümkündür.

4.8.Lojistik ve Dağıtım Kanalları (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Ülkemiz ile Rusya Federasyonu (RF) arasında karayolu taşımacılığında en yoğun kullanılan sınır kapısı Verhniy Lars Sınır Kapısıdır. Yüksek rakımda ve coğrafi olarak zor bir konumda bulunan Verhniy Lars Sınır Kapısı RF-Gürcistan arasında, Vladikavkaz-Tiflis şehirlerini bağlayan, olumsuz altyapıya sahip güzergah üzerinde ve sık sık kar yağışı, çığ, sel gibi afetler sonucunda yılda 35-40 gün kapalı kalan bir sınır kapısı olmasına rağmen fazla alternatifinin olmaması ya da alternatiflerinin jeopolitik sebeplerle kullanılamaması nedeniyle en fazla taşıma yükünü sırtlanmak durumunda kalmıştır. Verhniy Lars’tan sonra en yoğun kullanılan kara kapıları sırasıyla Yarag-Kazmalıyar ve Tagirkent-Kazmalıyar, sınır kapılarıdır. Novo-Filya ve Garah kapıları ise kısıtlı kullanım kapasitesine sahiptir. Deniz yolu taşımacılığında Novorossisk ve Tuapse limanları yoğun olarak kullanılmaktadır.

4.9.E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

4.9.1. Ülkedeki Pazaryerleri

Data Insight pazarlama araştırmaları ajansının⁶ “Rusya’da E-Ticaret 2026” başlıklı raporuna göre, 2025 yılında Rusya perakende e-ticaret pazarı büyümesini sürdürmüş, ancak sektörün gelişim hızı kademeli olarak yavaşlamaya başlamıştır. Bu durum, pazarın daha olgun bir aşamaya geçtiğine işaret etmektedir.

2025 yılı sonuçlarına göre Rusya’daki perakende online ticaret hacmi, bir önceki yıla kıyasla %19 artarak 13,4 trilyon rubleye ulaşmıştır. Online sipariş sayısı ise 8,3 milyar adet olarak gerçekleşmiş, ancak büyüme oranı %24’e gerileyerek son sekiz yılın en düşük seviyesine inmiştir. Pazar büyümeye devam etmekle birlikte, hem parasal hacim hem de sipariş sayısındaki artış temposunda kademeli bir yavaşlama gözlenmektedir.

Pazarın temel eğilimlerinden biri ortalama sepet tutarındaki düşüş olmaya devam etmektedir. 2017 yılından itibaren, pazaryerlerinin yaygınlaşması ve online alışveriş sıklığının artmasıyla birlikte ortalama sipariş tutarında düzenli bir gerileme yaşanmaktadır. En sert düşüşün 2021 yılında (%29) kaydedilmesinin ardından bu eğilim geçici olarak yavaşlamış olsa da, 2025 yılında ortalama sepet tutarındaki düşüş yeniden hızlanmış ve 1.690 rubleden 1.610 rubleye gerileyerek %5 oranında azalmıştır. Analistler, bunun temel nedeninin Rus rublesinin ABD doları karşısında değer kazanması olduğunu belirtmektedir.

Pazaryerleri, Rusya e-ticaret pazarındaki hâkim konumlarını güçlendirmeyi sürdürmektedir. 2025 yılı itibarıyla tüm online siparişlerin %81’i ve toplam satış hacminin %62’si pazaryerleri üzerinden gerçekleşmiştir. Bu durum, pazarın en büyük platformlar etrafında konsolide olmaya devam ettiğini göstermektedir.

⁵ <https://docs.cntd.ru/document/557297080>

⁶ Rusya’da elektronik ticaret pazarına yönelik pazarlama araştırmaları alanında uzmanlaşmış ilk araştırma ajansı.

Yıl boyunca pazarda belirgin bir mevsimsellik gözlenmiştir. Yılın ilk yarısında daha ılımlı bir büyüme görülürken, ikinci yarıda sipariş artış hızı ivme kazanmış ve en yüksek seviyelere aralık ayında ulaşmıştır.

2025 yılında elektronik ticaretin, Rusya toplam perakende ticareti içerisindeki payı (otomotiv ve akaryakıt hariç) 1,9 puan artarak %25,6 seviyesine yükselmiştir. Gıda dışı perakende segmentinde ise e-ticaretin payı ilk kez %50 seviyesini aşmış ve %52 olarak gerçekleşmiştir.

Online gıda satışları (eGrocery) segmenti 2025 yılında %23 büyüyerek yaklaşık 1,5 trilyon rubleye ulaşmıştır. Bu segmentteki sipariş sayısı ise 1 milyar adedi aşmıştır.⁷

• WILDBERRIES & RUSS

2025 yılında RWB Grubu'nun cirosu (Haziran 2024 itibarıyla birleşik şirket yapısına geçen Wildberries & Russ) 6,1 trilyon rubleye⁸ yükselmiştir. Wildberries & Russ'ın 2025 yılı net kârı ise 175 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir.⁹

Rusya Federasyonu, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan veya Ermenistan kanunlarına göre kurulmuş bir şirketiniz var ise Wildberries pazaryerine satıcı olarak kaydolabilirsiniz. Rusya Federasyonu'nda limited şirket statüsünde (OOO) bir şirketiniz var ise şirket kuruluş sözleşmesi, tüzel kişi kamu kayıt belgesi, Gelir İdaresi Başkanlığı'ndan alınan kayıt belgesi, ERGUL sisteminden alınacak şirketinize ait kayıt belgesi, Genel Müdürün atanmasına ilişkin karar ile buna ait kimlik örneği ve son olarak depo olarak kullanılan alana ilişkin sözleşmeye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bilgi ve belgeler ile Wildberries şirketinin satıcılar için açılan internet sitesinden (<https://seller.wildberries.ru/>) kayıt işlemleri gerçekleştirilir.

Bir ürünün sergilenebilmesi ve satıcı tarafından işleme konu olabilmesi için sertifikasının, uygunluk belgesinin ya da bunlara ihtiyaç bulunmadığına ilişkin belgenin tevsik edilmesi gerekir. Ürünler şirketin kendine ait bir ticari marka altında satılıyor ise Rospatent'ten alınan ticari marka kaydının sunulması gerekmektedir. Bir başka markanın aracılığı yapılıyor ise kalite belgesi ile bu markanın kullanımına izin verildiğini gösterir belgenin ibraz edilmesi gerekmektedir. Yurtdışından Rusya Federasyonu gümrük bölgesine getirilen ürünler içinse gümrük beyannamelerini talep edebilmektedirler.

• OZON

Ozon, 2025 yılında hizmet gelirleri dâhil toplam işlem hacmini 4,1 trilyon rubleye çıkarmıştır. Platformdaki aktif müşteri sayısı ise 2025 yılı itibarıyla 65,1 milyonun üzerine yükselmiştir.

Ozon şirketinin verilerine göre, kullanıcıların platforma olan bağlılık düzeyi artmaya devam etmektedir. Ortalama olarak her bir müşteri yılda 38'in üzerinde sipariş vermektedir. Şirket, 2025 yılında toplam 2,5 milyar sipariş teslim etmiş olup, bu rakam bir önceki yıla kıyasla %69 oranında artış göstermiştir.¹⁰

Ozon'a ülke dışından satıcı olarak kaydolunması mümkündür. Rusya Federasyon'undaki şirketler içinse OOO statüsüne haiz bir şirket olunması ya da bireysel girişimci olunması gerekmektedir. Bu

⁷ https://datainsight.ru/sites/default/files/DI_eCommerce_2026.pdf

⁸ <https://www.kommersant.ru/doc/8552234>

⁹ <https://m.business-gazeta.ru/news/698636>

¹⁰ <https://corp.ozon.ru/ru/sth/vyruchka-ozon-v-2025-godu-dostigla-998-mlrd-rublej-861b0820>

pazaryerinde tüm satıcı kayıt işlemleri satıcılara özel bir internet sayfası (<https://seller.ozon.ru/>) üzerinden yapılmaktadır. Bu sayfada bir satıcı kimliği oluşturulması, gerekli belgelerin yüklenmesi ve ödemenin kabul edileceği para cinsi, hesap numaraları bilgilerinin girilmesi gerekmektedir.

Rusya Federasyonuna Türkiye’den e-ihracat gerçekleştirecek olan firmalar için Ozon İş Ortakları olarak tanımlanan lojistik firmaları aracılığıyla teslimat imkanı bulunmaktadır. İlaveeten, Ozon üzerinden satış yapmak isteyen Türk girişimciler için detaylı bilgilere <https://seller.ozon.ru/tr/university/howtostart/> adresinden ulaşılabilir.

Türkiye’de OZON ile çalışan satıcılara ve markalara <https://www.ozon.ru/highlight/tovary-iz-turtsii-935137/?opened=brand> internet adresinden erişim sağlamak mümkündür.

• YANDEX MARKET

Yandex Market; “Yandex Market” pazaryerini, “Yandex Lavka” online market teslimat hizmetini, ayrıca mağaza ve restoranlardan yemek teslimatı sağlayan “Yandex Eda” ile “Delivery” platformlarını bünyesinde barındıran bir e-ticaret platformudur. Şirketin toplam cirosu 2025 yılında artış göstererek 1,211 trilyon rubleye ulaşmıştır.¹¹

Yandex Market üzerindeki satıcı sayısı artarak yaklaşık 150 bine yükselmiştir. Platform her ay 50 milyondan fazla kişi tarafından ziyaret edilmekte olup, bunların yaklaşık 18 milyonu aktif müşteri konumundadır.¹²

Rusya Federasyonu’nda mukim serbest meslek, bireysel girişimci ya da şirket statüsüne haiz kişiler bu pazaryerinde satıcı olabilmektedirler. Bir tüzel kişiliğin ya da gerçek kişinin Yandeks Market pazaryerine sahip olması için bir Yandeks uzantılı e-posta adresine sahip olması, bu elektronik posta üzerinden bir Yandeks kimliği oluşturması gerekmektedir. Ardından <https://partner.market.yandex.ru/> sitesinden kayıt işlemleri gerçekleştirilmektedir. Yandeks Market pazaryeri tarafından Rusya Federasyonu Maliye Bakanlığı ile entegre bir sistem kullanıldığı ve ayrıca açık kaynaklarda kendisi doğruladığı için ilave bilgi ve belge talep edilmemektedir.

Satıcı olmak isteyen başvuru sahibi tarafından içinde şirkete ait temel bilgilerin yer aldığı bir form doldurulmakta, daha sonra faaliyet alanı Rusya Federasyonu tasnif sistemine (OKVED) göre seçtirilmekte son olaraksa hangi vergi rejimine tabi oldukları belirlenmektedir. Bir mağazanın kaydedilmesi için ise yine <https://partner.market.yandex.ru/> sitesi üzerinden kişisel hesaptan mağazaya ait temel bilgiler girilmektedir. Bu aşamada firma hangi ürünleri ticarete konu edeceğini ve hangi teslim modeliyle çalışacağını da belirlemektedir. Bu aşamalar tamamlandıktan sonra pazaryeri tarafından gönderilen biri Pazaryerinin Hizmetleri Hakkında Sözleşme ve diğeri Ürünlerin Reklam ve Pazarlaması Hakkında Sözleşme olmak üzere iki ayrı sözleşme imzalanarak gönderilir. Pazaryerinin onayının ardından mağaza aktif hale gelecektir. Yandeks Market pazaryerinde de bir ürünün sergilenebilmesi ve satıcı tarafından işleme konu olabilmesi için sertifikasının, uygunluk belgesinin, bunlara ihtiyaç bulunmadığına ilişkin doküman ile ayrıca bir ticari marka altında satılıyor ise buna ilişkin belgelerin tevsik edilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, Rusya’daki e- pazaryerlerine ilişkin genel bilgi, lojistik maliyetleri, depolama ve komisyon ücretlerine ilişkin bilgilere Moskova Ticaret Müşavirliğimiz tarafından ayrıntılı olarak hazırlanan “Rusya Federasyonu E-Pazaryerleri Kılavuzundan”

¹¹ <https://yandex.ru/company/news/17-02-2026>

¹² <https://partner.market.yandex.ru/chtojournal/maresov-2025-sphere/>

(<https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/E-Pazar%20Yerleri%20Kılavuzu.pdf>) erişmek mümkündür.

4.9.2. Özel Günler, Bayramlar v.b.

Rusya Federasyonu'nda bölgelere göre özel günler değişiklik gösterebilmekle birlikte ülke genelinde kutlanan özel günler ve bayramları Rusya Federasyonu Çalışma Kanununda şu şekilde belirlenmiştir.

- 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 8 Ocak – Yılbaşı tatili,
- 7 Ocak – Noel,
- 23 Şubat – Vatan Savunucuları Günü,
- 8 Mart – Dünya Kadınlar Günü,
- 1 Mayıs - Bahar ve Emek Bayramı,
- 9 Mayıs - Zafer Bayramı,
- 12 Haziran — Rusya Günü ve,
- 4 Kasım - Ulusal Birlik Günü¹³

4.9.3. E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

1 Nisan 2024 tarihi itibarıyla, sınır ötesi e-ticarette vergilendirmeye ilgili bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, e-ticarete konu olan ürünün koli bedeli değerinin 200 avroyu ya da 31 kiloyu aşmaması gerekmektedir. Söz konusu bedelin veya miktarın aşıldığı durumlarda ise, koli değerinin %15'i oranında ve en az 2 avro/kg gümrük vergisi uygulanmaktadır. Rusya Federasyonu'na ithal edilen e-ticaret mallarının gümrükten geçirilmeden depolanmasına ilişkin yeni bir uygulama 1 Nisan 2023 itibarıyla hayata geçirilmiştir. Hükümet kararnamesi marifetiyle yapılan düzenleme ile birlikte gümrüklü antrepolarda çevrimiçi mağazaların yurtdışından mal ithal edip gümrük kontrolü altında depolayabilecek, gümrükten geçirme, KDV, tüketim vergisi ve gümrük vergilerini ödemediği ithal ettiği malları özel ekonomik bölgelerde saklayabilecektir. Düzenleme ile gümrükten geçirilmemiş mallar için azami depolama süresi, lisans ve kota sınırı getirilmezken, müşteriler tarafından satın alınacak ürünlerin satın alma işlemi sonrası gümrüklenebilecektir.¹⁴

1 Temmuz 2026 tarihi itibarıyla, Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) çerçevesinde elektronik ticaret alanında yeni bir gümrük düzenleme modeli yürürlüğe girecektir. Söz konusu düzenleme kapsamında, gümrük vergisi oranı %5'e düşürülürken, gümrüksüz ithalat limiti 200 avro seviyesinde korunacak; ayrıca e-ticaret işlemlerinin kontrolü ve işlenmesinde dijital sisteme geçilecektir.¹⁵

4.9.4. E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)

WILDBERRIES pazaryerinde iki teslim modeliyle çalışılmaktadır. Bunlardan ilki, satıcısının ürününü tamamen Wildberries'in depolarında saklamak üzere teslim ettiği, sipariş alma, ürünü saklama, sipariş için hazırlama, iade kabul etme ve yeniden paketleme hizmetlerinin dahil olduğu Fulfillment by Wildberries (FBW)'dir. İkincisi ise Fulfillment by Seller (FBS) olup, Wildberries teslim noktalarına paketlenmiş ve teslimata hazır şekilde iletmek yükümlülüğünün satıcıda olduğu teslim modelidir. Wildberries tarafından ödemeler satıcıların belirttikleri Rusya'da ya da yukarıda zikredilen ülkelerden (Rusya Federasyonu, Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan veya

¹³ <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102435144&backlink=1&nd=102074279>

¹⁴ https://www.alta.ru/ts_news/113167/#:~:text=2024%20%7C%20Альта-Софт-Единая%20ставка%20ввозной%20пошлины%20для%20интернет-торговли%20в%20ЕАЭС%20может,18%20сентября%202024%20г.

¹⁵ https://www.alta.ru/ts_news/124655/

Ermenistan) birinde yer alan banka hesaplarına aktarılmaktadır. Haftalık olarak yapılabilen bu ödeme işlemleri için satıcının hesabından Wildberries'e talep gönderilmesi gerekmektedir.

Rusya Federasyonu'nda Ozon firması tarafından satıcılara iki tür teslimat modeli sunulmaktadır. Bunlardan ilki Fulfillment By Ozon (FBO) olup, bu modelde satıcı tarafından pazaryerinin belirlediği standart ve şekillerde ürünü paketleyerek Ozon'a ait depoya teslim eder. Ürünün saklanması, ödemenin alınması ürünün tüketiciye tesliminde paketlenmesi ve ulaştırılması Ozon pazaryerinin sorumluluğundadır. Diğer teslimat yöntemi olan Fullfilment By Seller (FBS) modelinde ise ürün paketlenmesi ve saklanması doğrudan satıcının sorumluluğunda iken Ozon tarafından sunulan "Ozon Rockets" kurye sistemi ile ürün müşterilere ulaştırılmaktadır. Bu model dışında firma tarafından doğrudan Ozon Teslimat noktalarına ya da doğrudan sipariş sahibine teslimat hizmetini gerçekleştirdiği realFBS modeli bulunmaktadır. Burada Ozon sadece pazaryeri işlevi görmekte doğrudan sürece dahil olmamaktadır. Rusya Federasyonu'na Türkiye'den e-ihracat gerçekleştirecek olan firmalar için Ozon İş Ortakları olarak tanımlanan lojistik firmaları aracılığıyla teslimat imkanı bulunmaktadır. Türkiye'de mukim satıcıların bu sistemden yararlanabilmelerini için teslimat yöntemlerinde bu hususun belirtilmesi gerekmektedir. Ürünün paketlenmesi ve etiketlenmesi tamamen bu modelde satıcıya ait olup ayrıca kendi deposundan/işyerinden Ozon İş Ortağına teslim etme yükümü de bulunmaktadır. Türkiye'de olan satıcılar için mal satışının özellikleri ve ödenen KDV'nin iadesi ile ilgili bilgiler Ozon tarafından hazırlanan <https://docs.ozon.ru/global/tr/fulfillment/rfbs/logistic-settings/selling-from-turkey/?country=TR> internet adresinden görülebilmektedir.

YANDEXMARKET'te ise Fullfilment By Yandex (FBY), Fulfillment By Seller (FBS), Ekspres ve Delivery By Seller (DBS) olmak üzere dört ayrı teslimat modeli bulunmaktadır. FBY teslimat modeli pazaryerinde satışa konulan ürünün tüketiciye ulaşmasına ilişkin tüm döngünün Yandex Market pazaryeri tarafından üstlenildiği bir sistemdir. Burada satıcının yükümü ürünü pazaryerini deposuna zamanında teslim etmesidir. FBS sisteminde ise satışa konu ürün satıcı tarafından paketlenerek Yandex Market pazaryerine ait depo ya da teslim noktasına ulaştırılmaktadır. Ekspres modelinde 1-2 saat içinde gerçekleştirilecek hızlı teslimat siparişleri söz konusu olup satıcının deposundan Yandex Market pazaryeri kuryesi tarafından ürün teslim alınmakta ve müşteriye iletmektedir. DBS modeli ise doğrudan satıcının ürünü kendisinin paketlenerek müşteriye doğrudan teslimatını yaptığı bir modeldir.

4.10. Tanıtım ve Pazarlama

Tanıtım faaliyetlerinin yerel şartlar göz önünde tutularak Rusça gerçekleştirilmesi, hazırlanacak reklam stratejilerinde özellikle yerel sosyal medya ve arama motorlarının kullanılması önem arz etmektedir. Rusya'da VKontakte, Odnoklassniki ve Telegram sosyal medya uygulamaları yaygın olarak kullanılmakta olup; "influencer" üzerinden tanıtım yapmak tercih edilen bir yöntemdir. Diğer taraftan, Youtube, Instagram ve Facebook Rusya genelinde yasaklanmış durumdadır. Bununla birlikte, pazaryerleri tarafından sunulan ve listeleme sıralamasını da doğrudan etkileyen tanıtım ve reklam paketlerinin de değerlendirmeye alınması gerekmektedir.

4.11. Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti damping vergisi v.b.)

Sektöre ilişkin gümrük vergisi ve diğer vergilere ilişkin bilgilere <https://www.alta.ru/taksa-online/> internet adresi üzerinden üye olarak erişmek mümkündür. Aşağıda yer alan Resim 1 ve Resim 2'de

yukarıda yer alan internet adresinin ekran görüntüsü ve çevirisi yer almakta olup “0806.20.900.0 - Kurutulmuş Üzümler (diğerler)” GTIP kodu üzerinden ihracatçı firmalarımız için örnek oluşturulmuştur.

Resim 1: https://www.alta.ru/taksa-online/internet-sitesi-ornek-ekran-goruntusu	Resim 2: https://www.alta.ru/taksa-online/internet-sitesi-ornek-ekran-goruntusu (Çeviri)
---	--

ТН ВЭД
0806209000

Дата: 25.05.2026
Страна происхождения: 792 ТУРЦИЯ

Наличие сертификата происхождения товара:

Получить ставки Загрузить особенности

Импорт Экспорт

Прочий виноград сушеный

Пошлина НДС Акциз
5% (реш.80) 22% Не облагается

Валюта контракта: 840 Доллар США (USD)
Курс €: 82,54 Курс \$: 71,21

Стоимость: _____
Основа для пошлины: _____
Количество(шт.): _____
Цена за единицу: _____

Особенности товара

- ТАМОЖЕННЫЙ СБОР
- ПОШЛИНА
- АКЦИЗ
- НДС
- САНИТАРНО-ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТРОЛЬ
- ФИТОСАНИТАРНЫЙ КОНТРОЛЬ
- СОРТОВЫЕ СЕМЕНА И ПЛЕМЕННОЙ МАТЕРИАЛ
- ЗАПРЕТ И ОГРАНИЧЕНИЯ НА ВВОЗ И ПЕРЕМЕЩЕНИЕ ТОВАРОВ ИЗ УКРАИНЫ
- ПРОСЛЕЖИВАЕМОСТЬ ТОВАРОВ НА ДОБРОВОЛЬНОЙ ОСНОВЕ
- СООТВЕТСТВИЕ ТЕХ.РЕГЛАМЕНТУ ЕАЭС
- КОНТРОЛЬ ЗА КЛАССИФИКАЦИЕЙ ТОВАРА
- ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ
- ИНЫЕ МЕРЫ КОНТРОЛЯ
- ТОВАРЫ, НЕ ПОДЛЕЖАЩИЕ ЭКСПОРТНОМУ КОНТРОЛЮ
- ТАМОЖЕННАЯ ЭКСПЕРТИЗА

GTIP
0806209000

TARİH: 25.05.2026
MENŞE ÜLKESİ: 792 TÜRKİYE

MENŞE ŞEHADETNAMESİ

ORANLARI AL ÖZELLİKLERİ İNDİR İTHALAT İHRACAT

Kurutulmuş Üzümler (diğerler)

GÜMRÜK VERGİSİ KDV ÖTV
%5 %22 VERGİLENDİRİLEMEZ

SÖZLEŞME PARA BİRİMİ KUR € KUR \$
840 DOLAR (USD) 82,54 71,21

ÜRÜN ÖZELLİKLERİ

- GÜMRÜK HARÇLARI
- GÜMRÜK VERGİLERİ
- ÖTV
- KDV
- SAĞİTER VE EPİDEMİYOLOJİK KONTROL
- FİTOSANİTER KONTROL
- SERTİFİKALİ TOHUMLAR VE DAMIZLIK MATERYAL
- UKRAYNADAN MAL İTHALATI VE HAREKETİNE İLİŞKİN YASAK VE KISITLAMA
- ÜRÜN İZLENEBİLİRLİĞİNİN GÖNÜLLÜ OLARAK SAĞLANMASI
- AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİNİN TEKNİK DÜZENLEMELERE UYGUNLUĞU
- ÜRÜN KAYIT KONTROLÜ
- FİKRİ MÜLKİYET
- DİĞER KONTROL ÖNLEMLERİ
- İHRACAT KONTROLÜNE TABİ OLMAYAN MALLAR
- GÜMRÜK MUAYENESİ

4.12. Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Ticarette Teknik Engeller, gümrük tarifeleri haricinde kalan ve uluslararası ticareti doğrudan etkileyen tarife-dışı engeller içinde yer almaktadır. Ticarette Teknik Engeller, teknik düzenlemeler, standartlar ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri gibi teknik önlemlerin ticareti gereğinden fazla kısıtlamasıyla oluşmaktadır. Bu önlemler, (i) piyasadaki ürünlerin kalitesinin temin edilmesi, (ii) insan, hayvan veya bitki sağlığının korunması, (iii) çevrenin korunması, (iv) yanıltıcı uygulamaların önlenmesi, (v) ulusal güvenliğin korunması gibi meşru hedefleri sağlamak üzere hükümetler tarafından kullanılan araçlardır.

Ancak, söz konusu önlemler, yerli üretimin ve sanayinin korunmasını amaçlaması, meşru sayılmayan hedeflere yönelmesi veya meşru amaçları olsa dahi ticareti gereğinden fazla kısıtlaması durumunda ticarete gereksiz engellerin oluşmasına sebep olmakta ve bunlar “ticarete teknik engel” olarak değerlendirilmektedir.

Ülkelerce gerçekleştirilen teknik düzenlemelerin ihracatımıza olumsuz etkilerinin azaltılmasında mevzuatın güncel olarak ihracatçılarımıza duyurulması büyük önem arz etmektedir. Ticarete Teknik Engeller (TTE) Anlaşması kapsamında Bilgi ve Bildirim Merkezi görevini üstlenen Bakanlığımız, oluşturulan Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi (www.teknikengel.gov.tr) vasıtasıyla, Dünya

Ticaret Örgütü Sekreteriyasına bildiri yapılan teknik düzenlemeleri ihracatçılarımıza ivedilikle duyurmakta, ihracatçılarımızdan alınan yorumlar ilgili ülke makamlarına iletilmektedir. Bu kapsamda; Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform görevini üstlenmektedir.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar

Rusya'nın birçok gıda ürününde ithalata bağımlı olması, dış tedarikçilere önemli avantajlar sağlamaktadır. Türkiye'den Rusya'ya yapılacak kuru meyve ihracatında en büyük fırsatlardan biri, Rusya'da Türk ürünlerine olan yüksek taleptir. Türkiye'nin bu alandaki kaliteli üretiminde ihracatçılarımızın rekabetçi fiyat avantajı ile piyasaya girmeleri durumunda Rus tüketicisinin beklentilerini karşılayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, helal sertifikalı ürünlerin de Rusya'daki Müslüman nüfus tarafından tercih edilmesi, Türk üreticileri için önemli bir pazar oluşturmaktadır. Rusya'daki Helal Sektörüne ilişkin ayrıntılı bilgiye Kazan Ticaret Ataşeliğimiz tarafından hazırlanan "Rusya Federasyonu Helal Ürünler Sektör Raporundan (<https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/Helal.pdf>)" elde etmek mümkündür.

Diğer taraftan, Rusya pazarına olan coğrafi yakınlığımız olmasına rağmen son dönemde lojistik maliyetlerin jeopolitik faktörlerden dolayı yükselmesine neden olmuştur. Ancak Rusya'nın dünyadan ithal ettiği birçok gıda ürünü Türk firmalarımızın dünyaya ve Rusya'ya ihraç ettiği ve kısa vadeden ziyade orta vadeli bir perspektif oluşturulması durumunda Türk ihracatçılarımızın Rusya pazarına sürdürülebilir bir şekilde ihracat gerçekleştirebileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin geniş ürün çeşitliliği, rekabetçi fiyat yapısı ve kaliteli ürün imajı, yukarıda da ifade edilen online satış kanallarında da önemli avantajlar sağlayacaktır.

6. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Zorluklar ve Öneriler

Türkiye'nin Rusya'ya yönelik kuru meyve ihracatında ihracatçıların karşılabileceği başlıca zorlukları gümrük mevzuatı, bürokratik süreçler, ödeme sistemleri ve dil bariyeri olarak sıralamak mümkündür. Rusya'nın sık sık değişen ithalat kuralları, detaylı sertifikasyon ve etiketleme zorunlulukları ihracat sürecini karmaşıklaştırmakta; gümrük geçişlerinde gecikmelere ve ek maliyetlere yol açabilmektedir. Öte yandan, yaptırımlar nedeniyle uluslararası bankacılık işlemlerinde yaşanan kısıtlamalar, ödeme ve tahsilat süreçlerini zorlaştırmakta, ihracatçıları alternatif finansal çözümler aramaya yöneltmektedir.

Bu çerçevede, özellikle Rusya'ya ithalatta ihracatçılarımızın ihracat öncesinde para transferi konusunda Rusya'da mukim Türk Bankaları ve ithalatçılar ile iletişime geçmeleri ve para transferinin nasıl gerçekleşeceği konusunda bilgi almaları önem arz etmektedir.

Rusya'ya ihracatta gümrük mevzuatı, bürokratik süreçler vb. süreçlerinin takip edilmesi için Gümrük Müşavirlerinden destek alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmekte olup Bakanlığımız tarafından hazırlanan Türkiye'deki Gümrük Müşavirleri iletişim bilgilerine <https://ggm.ticaret.gov.tr/uygulamalar/gumruk-musavirleri-iletisim-bilgileri> adresinden erişmek mümkündür.

Dil bariyerine ilişkin olarak ise, Rus pazarına girmeyi hedefleyen ihracatçılarımızın Rus pazarına özel Rusça katalog yapmaları ve Rusça bilen personel istihdam etmelerinin oldukça önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Bu zorluklara karşı ihracatçıların, Rusya'daki güncel mevzuat ve uygulamalar hakkında bilgi sahibi olmaları büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, ihracat öncesi Moskova'daki Ticaret Müşavirliğimiz

ve Kazan, Petersburg ve Krasnodar Ticaret Ataşelikleri ile iletişime geçmeleri tavsiye edilmektedir. Böylece ihracatçılarımızın hem güncel düzenlemeler hem de pazar dinamikleri hakkında yerinden bilgi almaları, sürecin daha öngörülebilir ve sağlıklı olması mümkün olacaktır.

7. Genel Değerlendirme

Küresel kuru meyve ticaret hacmi 2025 yılında 10,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşirken Türkiye, küresel ihracatta %14'lük pay ile ilk sırada yer almıştır. En fazla ithalat gerçekleştiren ülke olan Almanya 915 milyon dolar ile tüm ithalatın %9'unu gerçekleştirmiştir. Rusya Federasyonu ise 128 milyon dolar ile tüm ithalatın %1'ini gerçekleştirmiştir. Rusya Federasyonu söz konusu sektörde, 28,6 milyon ABD doları değerinde ve ithalatın %22'sini Türkiye'den gerçekleştirmiş olup Türkiye tedarikçi ülkeler arasında ilk sıradadır.

Rusya'nın birçok temel gıda ürünüde dışa bağımlılığı, Türk ihracatçılarına önemli fırsatlar sunmaktadır. Türk markalarının kalite avantajıyla Rusya pazarında rekabet gücünün yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin Rusya ile olan coğrafi yakınlığı, ulaşımında avantaj sağlasa da son dönemde jeopolitik gelişmelere bağlı olarak artan lojistik maliyetler dikkate alınmalıdır. Ancak, orta vadeli bir planlama ile Rusya pazarına istikrarlı ve sürdürülebilir bir ihracat mümkündür. Ek olarak Türk ürünlerinin çeşitliliği ve Rusya'da e-ticaret platformlarının güçlü varlığı, firmalara dijital pazarlarda rekabet üstünlüğü sağlamaktadır.

Öte yandan, Rusya'ya ihracatta karşılaşılan başlıca engeller arasında karmaşık gümrük mevzuatı, değişken ithalat kuralları, sertifikasyon ve etiketleme zorunlulukları yer almaktadır. Ayrıca, uluslararası finansal yaptırımlar nedeniyle ödeme işlemleri zaman zaman zorlaşmakta; bu nedenle para transferi süreçlerinde dikkatli hareket edilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, ihracat sürecinde gümrük müşavirlerinden teknik destek alınması, ödeme sistemleriyle ilgili Rusya'daki bankalarla önceden iletişim kurulması ve dil bariyerini aşmak için Rusça bilen personel istihdamı gibi önlemler önerilmektedir.

8. Yararlı Adresler ve Kaynakça

https://rosstat.gov.ru/storage/mediabank/Dok_01-2025.htm

<https://org.tpprf.ru/chambers/>

<https://www.testfirm.ru>

https://www.testfirm.ru/rating/47_21/

https://www.testfirm.ru/rating/46_31/

<https://musaviredanisin.ticaret.gov.tr/>

<https://ticaret.gov.tr/data/63341ce713b8769ec0647ebe/Pazara%20Giri%C5%9F%20Belgesi%20Deste%C4%9Fine%20%C4%B0li%C5%9Fkin%20Genelge.pdf>

<https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar/2024-ve-2025-yilinda-destek-kapsamina-alinan-yurtdisi-fuarlar>
<https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/5973-sayili-ihracat-destekleri-hakkinda-karara-iliskin-genelgeler/yurt-disi-ve-yurt-ici-fuar-destekleri>
<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/rusya-federasyonu/faydali-linkler/ulke-kamu-kurum-ve-meslek-kuruluslari>
<https://www.ozon.ru/highlight/tovary-iz-turtsii-935137/?opened=brand>
<https://partner.market.yandex.ru/>
<https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/E-Pazar%20Yerleri%20Kilavuzu.pdf>
<https://docs.ozon.ru/global/tr/fulfillment/rfbs/logistic-settings/selling-from-turkey/?country=TR>
<https://www.alta.ru/taksa-online/>
<https://ticaret.gov.tr/data/5bcc5d4813b876034cfece26/Helal.pdf>
<https://ggm.ticaret.gov.tr/uygulamalar/gumruk-musavirleri-iletisim-bilgileri>

<https://www.rbc.ru/politics/16/12/2015/567178fe9a7947944e73b0a4>
https://economy.gov.ru/material/departments/d11/soglasheniya_o_svobodnoy_torgovle/
<http://kremlin.ru/acts/news/79844>
<https://docs.cntd.ru/document/557297080>
https://datainsight.ru/sites/default/files/DI_eCommerce_2026.pdf
<https://www.kommersant.ru/doc/8552234>
<https://m.business-gazeta.ru/news/698636>
<https://corp.ozon.ru/ru/sth/vyruchka-ozon-v-2025-godu-dostigla-998-mlrd-rublej-861b0820>
<https://yandex.ru/company/news/17-02-2026>
<https://partner.market.yandex.ru/chtojournal/maresov-2025-sphere/>
<http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102435144&backlink=1&nd=102074279>
https://www.alta.ru/ts_news/113167/#:~:text=2024%20%7C%20Альта-Софт-Единая%20ставка%20ввозной%20пошлины%20для%20интернет-торговли%20в%20ЕАЭС%20может,18%20сентября%202024%20г.
https://www.alta.ru/ts_news/124655/